УДК: 94:323.13:316.75(=1:73=013)(73) «1950/1970»

DOI: <https://doi.org/10.31392/VAN-2020.30-34.23>

ІДЕОЛОГІЯ НАСИЛЬСТВА В КОНТЕКСТІ БОРОТЬБИ АФРОАМЕРИКАНЦІВ ЗА ГРОМАДЯНСЬКІ ПРАВА В США (1950 – 1970-ТІ РР.)

Конончук Юрій Васильович

аспірант кафедри історії та археології слов'ян,

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, м.Київ

e-mail: yurakononchuk@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-8904-3634>

У статті розглядаються окремі аспекти ідеології насильницьких методів політичної активності афроамериканців у процесі боротьби за здобуття громадянських прав. Історичним тлом дослідження є суспільні процеси США у 1950 – на початку 1970-х років. Вони аналізуються з метою встановлення передумов та причин формування насильницького крила борців проти сегрегаційних процесів. Також у дослідженні приділено увагу державній політиці США, як одній із передумов піднесення руху за громадянські права. Проводиться дослідження ролі «геттоїзації» міст у процесах посилення позицій ідеології насильства в афроамериканській спільноті. Спосіб досягнення цілей шляхом використання насильницьких та споріднених до них методів розглядається на основі діяльності провідних організацій насильницького крила руху афроамериканців за свої громадянські права. Представники вказаної ідеології боролися за рівні громадянські права та скасування будь-яких сегрегаційних елементів у державі, як і їхні ідеологічні опоненти – ненасильницьке крило руху, очолене М. Л. Кінгом. Проте, на відміну від останніх, ідеологи насильства вважали можливим та правомірним застосування більш радикальних способів боротьби з метою досягнення цілей своєї спільноти. Ідеології мирного протесту протиставлялася ідеологія сили. Дослідження ідеології насильства дало змогу виокремити два головних напрямки насильницького крила: організований та неорганізований. У статті подається інформації щодо обох вказаних напрямів, аналізуються причини їх появи та ключові відмінності. Серед представників організованого напрямку варто відзначити Націю ісламу та організацію «Чорні пантери». Окрема увага приділяється ідеологам руху: М. Іксу та Ф. Фанону. Аналізуються їхні світоглядні позиції, особливості системи поглядів та переконань. У роботі досліджуються взаємозв'язки і впливи між вказаними історичними персоналіями, подіями та процесами.

Ключові слова: громадянські права, сегрегація, афроамериканці, Сполучені Штати Америки, М.Л.Кінг, Ф.Фанон, М. Ікс, Нація ісламу, «Чорні пантери».

Постановка проблеми. Оскільки сучасне суспільство є надзвичайно глобалізованим то, як наслідок, його проблеми також набули глобального характеру, а саме, зникли кордони для такого явища, як «тероризм». Нині він становить реальну загрозу, як для світової спільноти загалом, так і для сучасної України зокрема. Проведення антитерористичної операції в країні значно підвищило рівень суспільної небезпеки. Саме тому, зараз надзвичайно важливими є дослідження схожих кризових явищ минулого. Узагальнення та систематизація такого досвіду, будуть корисними і для вирішення наявної ситуації, і для запобігання таким явищам в майбутньому.

Після Другої світової війни Сполучені Штати Америки зіткнулися з рядом соціально-економічних проблем. Економіка потребувала реконверсії – переведення виробництва в мирний режим. У зв'язку із масовою демобілізацією сильно зріс рівень

безробіття в країні. Не принесло користі суспільному спокою чергове загострення сегрегаційних питань. Однією з причин цього стало повернення з війни афроамериканців, що служили в американській армії, на батьківщину. Повернувшись додому, вони не розуміли і не хотіли приймати ситуацію, в якій вони не отримують тих же прав і свобод, якими користуються «білі» громадяни, в тому числі і ті, що взагалі не воювали. Солдати, що боролися проти расизму в Європі, повинні були знову усвідомити свою меншовартість. Ряд окремих «незручностей» расизм створював і для правлячої верхівки США. З етичної точки зору, між ними не можна ставити знак рівності, оскільки і масштаб «незручностей», і їх специфіка сильно різнилися. З логічної точки зору, їх взагалі не можна порівнювати, так як вони лежали в різних площинах суспільної діяльності. Тим не менш, расизм створював проблеми для дипломатії США. Посольства нових африканських країн прибували до Вашингтона. Місцеві афроамериканці вітали їх із захопленням, як представників своєї раси, що зуміли досягти вершин суспільної ієрархії, адже для місцевого кольорового населення така кар'єра була просто неможливою. Однак нерідко траплялись дипломатичні казуси, що загрожували перерости в міжнародний скандал: іноді африканських дипломатів не пускали в парки, басейни, магазини, ресторани. Такі моменти сильно ускладнювали роботу чиновникам держдепартаменту, яким така «ініціатива на місцях» неабияк псувала репутацію. Крім того, за таких умов, ставало складніше боротися за вплив у країнах «третього світу» – Організація африканського єдності засуджувала американський расизм. Расизм турбував і американських генералів. Гасла захисту демократії в усьому світі звучали непереконливо для чорних призовників, які навіть у своїй країні не могли скористатися її перевагами.

Мета. У даній статті ми спробуємо дослідити ідеологічну основу насильницького крила руху афроамериканців, проаналізувати взаємозв'язки ключових організацій та історичних діячів.

Історіографічний огляд. Тема нашого дослідження, тим чи іншим чином, висвітлюється у працях багатьох науковців. Серед вітчизняних та російських дослідників цього питання варто відзначити: І. Геївських, Р. Іванов, Т. Лісневський, Р. Тиса, Т. Сенкевич. Спеціалізацій їхніх досліджень варіюється від виникнення проблеми у контексті всеамериканської історії до персоніфікації окремих моментів руху, дослідженням біографій, систем світогляду та просопографічних аспектів особистостей. Серед іноземних дослідників даного питання варто відмітити Р. Хоулінга, Д. Герроу, Л. Хілла. Окремою групою можна представити М. Барсона, Дж. Хатчінсона, Л. Мемію, Дж. Пратта, Д. Рітца, Е. Рудвіка, Дж. Вілліамсон. Вони досліджували афроамериканців, які були учасниками політичних та культурних процесів США у період, який відповідає хронології нашого дослідження. У своїх працях вони розкривають факти біографії знакових діячів, висвітлюють просопографію їхнього життя, аналізують їхня значення для процесів того часу.

Виклад матеріалу дослідження. Положення афроамериканців у середині ХХ ст. все ще залишалось складним. Сегрегація – як різновид дискримінації, який полягає у фактичному та юридичному відокремленні в межах одного суспільства тих суспільних груп, які вирізняються за расовою ознакою – досягла свого «класичного» вигляду в негативному сенсі цього слова. Вона спостерігалася, як в духовній сфері (одні церкви для білих, інші – для чорних), так і в повсякденному житті (одні туалети «для білих леді», інші – «для чорних жінок». «для білих джентльменів» і «для чорних

чоловіків»). Існувала ціла окрема соціальна інфраструктура – магазини для чорних, питні фонтанчики для чорних, школи для чорних [Бредлі, 1997, с. 167-175].

Расові проблеми повоєнного американського суспільства не були несподіванкою. Ще Ф. Рузвельт у своєму «Другому біллі про права людини», який був проголошений у січні 1944 року, зазначав, що усі права і свободи повинні поширюватись на все американське суспільство «незалежно від станції, раси чи віросповідання» [Рузвельт, Повідомлення конгресу, 1944]. Його наступник, Гаррі Трумен не зміг продовжити політику об'єднання та примирення американської нації, зосередившись на інших проблемах післявоєнної Америки. Усі подальші американські президенти, в тій чи іншій мірі, робили власний внесок в подолання сегрегаційних проблем. Зокрема президент Дуайт Ейзенхауер вважав, що расова проблема не може бути вирішена законом, – необхідно поступова зміна традицій, культури, психології. Закон недостатньо прийняти – він повинен працювати [Аптекер, 1961].

Ситуативною поступовістю уряду була незадоволена афроамериканська спільнота. Вона прагнула рівних прав та можливостей уже зараз, а не в перспективі. Афроамериканцям США категорично не подобалась ситуація, коли обсяг їх прав, як людей, визначали не міжнародні документи, на кшталт Біллю про права чи Конвенції ООН про права людини, а уряд США. Ситуація вимагала вирішення і частина «непривілейованої» спільноти вирішила самостійно відстоювати власні інтереси.

Після Другої світової війни активно починають реформуватися старі та утворюватися нові рухи за права темношкірого населення. Неоднозначність ситуації спричинила поділ борців за права на дві основні течії: насильницьку і ненасильницьку. Критерієм поділу стало ставлення учасників руху до використання насильства, як методу боротьби. Ненасильницьке крило відзначалось більш ліберальними поглядами, і стояло на засадах стабільних поступових змін, які приведуть до рівноправного існування кольорового населення в США, соціальний статус якого буде закріплено на законодавчому рівні. Найвідомішим представником даного напрямку був Мартін Лютер Кінг, американський баптистський проповідник. Він був головним ідеологом тактики ненасильства в боротьбі проти расизму. Крім того, пацифістично налаштованих активістів підтримували «білі» правозахисні організації.

Насильницька течія боротьби за громадянські права, у свою чергу, ділилась на дві категорії: організовану та неорганізовану. Під неорганізованою боротьбою варто розуміти повстання в гетто, які періодично вибухали у великих містах США в період 1960 – 80-х років. Це був один з наслідків «геттоїзації» міст – процесу сегрегації місць проживання окремих груп населення (в даному випадку афроамериканців). Причинами геттоїзації міст було масове переселення близько 6 мільйонів негрів з південних штатів у промислові міста Півночі, Північного Сходу і Заходу, яке відбувалось в період з 1910-х до 1970-х рр. [«Great Migration, Causes of», 2006]. Утворення великих гетто фактично у центрах міст посилювало переселення американського середнього класу із центру міста на околиці (іншою причиною цього переселення було економічне піднесення в країні – 1950-і роки «золотий вік США», період формування «американської мрії», як способу життя). Геттоїзація фактично провела територіальний поділ між різними етнічними групами всередині країни. Встановлення «внутрішніх» кордонів призвело до посилення міжетнічної сепарації та стало однією з причин майбутніх повстань.

Більш організовано і професійно використовувати насильство, як засіб боротьби за громадянські права, почали радикальні афроамериканська угруповання. Серед них варто виокремити Націю Ісламу та партію «Чорні пантери».

Нація Ісламу – це релігійна та націоналістична організація, заснована в 1930 році афроамериканськими мусульманами в місті Детройт. Становлення Нації ісламу, як організації, що бореться за краще життя для кольорового населення, тісно пов'язане з ім'ям Елайджи Мухаммеда. В період 1950 – 1960-х років, він активно Націю ісламу, набирав нових членів, сформував програму її діяльності, окреслив цілі та шляхи їх досягнення. Крім, дотримання основних постулатів ісламу, Нації ісламу проповідує здоровий спосіб життя: дієту, спорт, утримання від шкідливих звичок, щоб протиставляти себе «демонічній білій расі», чиє суспільство, на думку ідеологів організації, базується на жадібності, жорстокості та шовінізмі [Coalition for the Remembrance of Elijah Muhammad]. Незважаючи на такі цілком мирні релігійні догмати та корисні суспільні ідеї Нація Ісламу не однократно звинувачувалась у чорному расизмі, екстремізмі та антисемітизмі [Mamiya, 2021]. Причиною цього стала ідея расової переваги осіб африканського негроїдного походження над усіма іншими, яку активно пропагували діячі Нації ісламу. Елайджа Мухаммед вважав, що афроамериканці це богообраний народ, який в силу обставин на довгі століття опинився в дискримінації. Протиставляючи афроамериканців «білому» населенню США, а їхню спільноту американському уряду, Нація ісламу проголошувала необхідність формування окремої держави для чорних на території США. Сепаратистські тенденції та ідеї лише погіршували ставлення до Нації ісламу з боку уряду та окремих представників американського суспільства.

Партія «Чорні пантери» виникла на основі вже існуючих ненасильницьких рухів в 1966 році. Причиною їх радикалізації стало поліцейське свавілля по відношенню до темношкірого населення. Коли у жовтні 1966 року, з'явилась їхня програма, в ній було поєднано класичну правозахисну діяльність (емансипація, соціальні гарантії, захист на законодавчому рівні) та силові методи боротьби (напади на полісменів, організація вуличних заворушень, формування озброєної гвардії). «Чорні пантери» не були стихійними бунтарями з гетто, які ніколи не брали в руки книжок. Вони багато читали і любили обговорити прочитане (члени таємних організацій часто селилися разом). Лівий екстремізм в Америці ХХ ст. відрізнявся тим, що його бійцями були молоді й освічені представники національних меншин, тоді як в правих угрупованнях типу ку-клукс-клану, Ради білих громадян або руху Християнського самосвідомості брали участь дорослі і малоосвічені представники білої більшості. Але, як і у випадку з Нацією ісламу, діяльність «Чорних пантер» мала і зворотню сторону. Опираючись на другу поправку до Конституції США: «Через те, що для безпеки вільної держави необхідне добре організоване ополчення, право народу мати і носити зброю не повинне обмежуватися» – представники «Чорних пантер» сформували власну армію, з уніформою, зброєю та статутом. Це був вагомий крок для захисту пересічних афроамериканців від поліції шляхом патрулювання вулиць. Але він сильно загострив і так напружені взаємовідносини між силовими відомствами та представниками насильницького крила в боротьбі за громадянські права. ФБР звинувачували їх в тому, що вони «захищали застосування насильства та партизанської тактики для повалення уряду США», а в період кінця 1960-х, вони

називатимуть їх «загрозою номер один для американської державності» [Black Panther Party Origins and History].

Неорганізовані насильницькі акції, на кшталт, повстань в гетто чи нападів на поліцейських також, певною мірою, пов'язані із організованими радикальними угрупованнями. Діяльність організацій, що не відкидали насильство як метод боротьби, не обмежувалась рамками їх програм. Завдяки діяльності талановитих письменників та ораторів, пропаганда їхніх ідей охоплювала широке коло громадян-афроамериканців. Період 1950 – 1960-х років був позначений діяльністю багатьох видатних ідеологів боротьби за свої права будь-якими способами, що залишили свій слід в американській історії. Серед них можна відзначити: Елдріджа Клівера, Елайджу Мухаммеда, Франца Фанона, Малкольма Ікса.

«Рупорами» радикального вирішення сегрегаційних проблем виступали Малкольм Ікс та Франц Фанон. Малкольм Ікс народився 19 травня 1925 року в сім'ї баптистського святенника, який боровся за права негрів. На ставлення молодого Малкольма Літтла (*псевдонім «Ікс» він візьме пізніше – Авт.*) до білого населення Сполучених Штатів вплинуло кілька подій. Перш за все, батько та один з його дядьків(як мінімум) загинули від рук расистів. Ще одним агентом впливу, стало дитинство в геттоізованому місті, де він дуже швидко долучився до кримінального світу міста Омахи. Знайомство зі зворотною стороною життя афроамериканського гетто (наркоманія, розбій, проституція) знайде своє відображення в майбутній діяльності Малкольма, але в той момент, вона лише привела його за ґрати. Пенітенціарна система доповнить уявлення майбутнього оратора про становище афроамериканців в США. Саме протягом семирічного терміну ув'язнення, шляхом самоосвіти, Малкольм Літл, зробить якісний стрибок в особистісному зростанні. Дослідник біографії Малкольма Ікса, Тамара Сенкевич дає такий опис його внутрішньому переродженню: «Та незабаром у його духовному світі відбуваються різкі зміни: вперше залишившись наодинці з самим собою, вперше заглибившись у роздуми над своїм життям, Малькольм відчуває, що далі так жити не можна, відчуває потяг до знань. Рік вивчає він словники, граматику; потім сідає за латинь. Там-таки, у в'язниці, він читає «Історію цивілізації» Вільяма Дюранта, «Душу чорношкірих» Вільяма Дюбуа, «Історію негрів» Картера Вудсона, тритомник Дж.А.Роджера «Секс і раса», «Відкриття в генетиці» Грегора Менделя, «Хатину дядька Тома», Геродота, Ганді, Канта, Шопенгауера, Ніцше, західних і східних філософів, Спінозу та інших. Тоді ж Малькольм починає цікавитись ісламом – після розмов з молодшим братом Реджинальдом, який разом з іншими членами їхньої родини прийняв мусульманство. В цей переломний для всього наступного життя момент Малькольма заповнює ідея, якій він віддасть весь свій талант, всю палкість своєї натури. Ідея ця, що мала великий громадський резонанс значною мірою завдяки зусиллям Малькольма, врешті-решт обернулася проти нього самого, визначивши його трагічний кінець».

Після звільнення з тюрми в 1952 році, Малкольм Ікс швидко влився в рух Нації ісламу та зайняв чільне місце серед його провідників. Малкольм сліпо вірив Елайджі Мухаммеду, тогочасному керівнику Нації ісламу й поділяв усі його погляди. Він наслідував Елайджу і в питаннях пропаганди сепаратистських ідей, вимагаючи створення окремого негритянського штату. Поширення сепаратистських настроїв та апологетизація насилля, як методу боротьби зробили Малкольма Ікса «дияволом» для білого населення та «обличчям нації» для усіх афроамериканців.

1962 рік, був роком розцвіту Нації ісламу, американський уряд лякали тенденції зростання кількості його прихильників. Але з успіхом почались і проблеми. Ікса почали часто звинувачувати в пропаганді ненависті, адже всі радикальні угруповання вважали його своїм і Нація ісламу, і «Чорні пантери». Він не вважав ці звинувачення обґрунтованими. Ідеолог говорив, що всього лише намагався пояснити своїм слухачам, що з ними зробила біла Америка, – в надії, що розуміння цієї ситуації вивільнить у безправного народу масу енергії – як позитивної, так і негативної, яка потім може бути спрямована на досягнення конструктивної мети. Помилкою було б намагатися організувати сплячих людей, говорив він, треба їх спочатку розбудити, тоді буде діло. По суті, Ікс працював з комплексом провини, що виникає у жертв насильства. Шокова терапія була органічною частиною його методу. Як говорив сам Малкольм, він – «творіння білого жителя Півночі і його лицемірного ставлення до негрів» [Сенкевич, 1972, с. 196-208].

Переконання Малкольма істотно змінилися через якийсь час. Як речник Нації Ісламу, він відстоював сепаратизм чорних і білих американців – на противагу руху за цивільні права, що наголошував на інтеграції, він відрікся від расистських ідей і виражав готовність працювати з лідерами руху за рівні права, хоча все ще акцентуючи на самодетермінації чорних та їхньому самозахисті. Це призвело до розриву з Нацією Ісламу в 1964 році. Це викликало незадоволення в середовищі радикалів, Ікса почали звинувачувати у зраді. 21 лютого 1965 року, його було смертельно поранено на мітингу. Хоча конкретні винні так і не були знайдені, є всі підстави припускати, що його вбивцями були бойовики «Плоду ісламу», військового угруповання Нації ісламу. Малкольм писав «Автобіографію» майже до самої смерті і виявився обізнаним у справі про своє вбивство. За кілька місяців до смерті він писав: «У будь-якому місті, де я виступаю, чорні хлопці стежать за кожним моїм рухом. Вони чекають нагоди вбити мене». «Я живу так, наче вже мертвий. Після моєї смерті – а я кажу це, бо знаю, що мені не тримати в руках цієї книги, – біла преса зв'яже моє ім'я з проповіддю ненависті, от побачите» [Бредлі, 1997, с. 169].

Ще одним апологетом насильства, як дієвого методу боротьби, був Франц Фанон. Він народився в 1925 році на острові Мартиніка (Франція). Незважаючи на те, що Ф. Фанон отримав якісну освіту та ріс в умовах достатку, він, як і Малкольм Ікс, ще в дитинстві став свідком знущання над його співвітчизниками за расовою ознакою. Неприйняття та спротив расистській ідеології, знайшли закріплення протягом участі Ф. Фанона в Другій світовій війні. Він, в складі «Вільної Франції», добровольцем відправився в Європу боротися проти нацистської Німеччини, як уособлення апофеозу расизму. По завершенні Другою світовою війною, Франц Фанон зосередив свою діяльність та дослідженні та висвітленні явищ колонізації та постколонізації. Він працював над теоріями постколоніалізму, деколонізації та психопатології колонізації. Головною працею Ф. Фанона, слід вважати трактат «Гнані і голодні» 1961 року. У своїй праці, він визначає насильство і як метода боротьби, і як процес загалом. Дослідник життя та діяльності Франца Фанона Роман Тиса, взагалі зазначав, що насильство для Фанона не просто метода, але єдина метода. Воно оголошується цінністю, оскільки підчас його застосування відбувається духовне та політичне розкріпачення народних мас: маси виступають на арену політичної боротьби, перетворюються з об'єкту політики на суб'єкт, повертаються із заціпенілого, нерухомого стану поза історією до активного творення історії [Тиса, 2008].

«Збройна боротьба мобілізує народ, себто вона спрямовує його у єдиному незворотному напрямку. Мобілізація має під час визвольної війни викликає у свідомості кожного відчуття причетності до спільної справи, до долі нації, до історії. ... Навіть якщо збройна боротьба була символічною, і навіть якщо її було згорнуто внаслідок швидкої деколонізації, вона завжди триває достатньо, щоб народ переконався, що визволення було справою всіх і кожного, і що керівники не мають тут особливих заслуг. Насильство підносить народ до рівня керівників» – писатиме про роль насильства сам Франц Фанон у своїй праці «Гнані та голодні».

Ідеї Ф. Фанона справили значний вплив у середовищі «нових лівих» і вплинули на національно-визвольні рухи Африки та Латинської Америки. Серед інших, партія «Чорних пантер» вважала себе послідовницею Ф. Фанона. Ідеологія реалізації своїх намірів шляхом збройного залякування чи навіть прямих насильницьких актів – це ідеологія тероризму. Тероризм – це здійснення політичної боротьби засобами залякування, насильства аж до фізичної розправи зі своїми ідеологічними суперниками; це дестабілізація суспільства, державно-політичного ладу шляхом систематичного насильства і залякування, політичних вбивств, провокацій [Основи демократії, 2004, с. 656]. Терор, в узагальненому визначенні, – це залякування мирного населення загрозою фізичної розправи. Існує кілька видів терору: державний – що здійснюється державою шляхом численних політичних репресій для зменшення супротиву опозиції та посилення позицій центральної влади, економічний – залякування чи знищення суперників шляхом часткового або повного позбавлення засобів до існування. Іншими його видами є індивідуальний та публічний терори. Перший має на меті залякування окремих осіб, або вплив на когось через залякування або знищення конкретної особи. Другий може набувати різних форм, головною його умовою є публічність, демонстрації своїх цілей, намірів та способів дії широкому загалу, бажання викликати резонанс у суспільстві. Фактично два останні і послужили основою для формування такого явища та поняття як тероризм у сучасному його розумінні [Одесский, Фельдман, 2007, с. 60-63]. Таким чином, можна стверджувати, що окремі представники насильницького крила борців за громадянські права стояли на засадах модерного тероризму. Особливо чітко це проявляється в моменти загострень та конфронтацій між державними правоохоронними органами США та силовиками радикальних правозахисних організацій.

Ще одним підтвердженням вищесказаного слугує той факт, що в 1970-их рр. американські студентські загони, у складі яких були і активісти партії «Чорні пантери», їздили на Кубу на прибирання цукрового очерету і поверталися додому з томами Карлоса Марігелли. Карлос Марігелла – це бразильський політичний діяч, ідеолог тероризму, автор і поширювач керівництва з ведення партизанської боротьби в міських умовах, з більш чисельними суперником. Ідеї та методики Карлоса, було прийняті на озброєння не тільки в Америці. Його праця активно засвоювалася іншими тогочасними терористичними організаціями: італійськими «Червоними бригадами», Ірландською республіканською армією та західнонімецької терористичною групою «Баадер – Майнхоф» [Богина, 1976, с. 107].

Висновки. Розкол суспільних рухів афроамериканців за громадянські права на дві паралельних гілки: насильницьку та ненасильницьку, був зумовлений складною, багатовимірною та неоднозначною суспільною ситуацією. Також варто відмітити вплив на формування та діяльність вищевказаних рухів окремих осіб: М. Л. Кінга,

Ф. Фанона, М. Ікса, які сформували ідеологічні закономірності, для функціонування рухів протягом певного періоду.

Список джерел та літератури

- Аптекер, Г., 1961. *Колониальная эра*, Москва: Наука, 1961, 267 с.
- Богина, Ш. А., 1976. *Иммигрантское население США 1865 – 1900 гг.*, Ленинград: Наука, 274 с.
- Бредли, Л., 1997. «Чорно-белый» мир полный нюансов, *Дружба народов*, № 6, с. 167-175
- Одесский, М. П., Фельдман, Д. М., 1997. *Поэтика террора и новая административная реальность: очерки истории формирования*, Москва: РГГУ, 63 с.
- Основи демократії*, 2004. Київ: «Ай Бі», 668 с.
- Рузвельт, Ф. *Повідомлення Конгресу США про стан державних справ [Електронний ресурс]*. Режим доступу: http://www.fdrlibrary.marist.edu/archives/address_text.html
- Сенкевич, Т., 1972. Від хаосу до організації [Малколм Ікс], *Всесвіт*, Київ, № 10, с. 196-208.
- Тиса, Р., 2012. Франц Фанон і визволення людини [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://vpered.wordpress.com/2012/03/26/tysa-frantz-fanon/>
- «Great Migration, Causes of», 2006. *Encyclopedia of the great Black migration*, Band 1: A-L. Westport: Greenwood Press.
- Black Panther Party Origins and History [Електронний ресурс]*. Режим доступу: <https://www.thoughtco.com/black-panthers-3209126>
- Coalition for the Remembrance of Elijah Muhammad [Електронний ресурс]*. Режим доступу: <https://croe.org/archives/>
- Mamiya, Lawrence A.. "Louis Farrakhan". *Encyclopedia Britannica [Електронний ресурс]*, Режим доступу: <https://www.britannica.com/biography/Louis-Farrakhan>

References

- «Great Migration, Causes of», 2006. *Encyclopedia of the great Black migration*, Band 1: A-L. Westport: Greenwood Press. [in English].
- Apteker, G., 1961. *Kolonial'naya era [Colonial era]*, Moskva: Nauka, 1961, 267 s. [in Russian].
- Black Panther Party Origins and History [Electronic resource]*. Access: <https://www.thoughtco.com/black-panthers-3209126> [in English].
- Bogina, Sh. A., 1976. *Immigrantskoe naselenie SShA 1865 – 1900 gg. [US Immigrant Population 1865 – 1900]*, Leningrad: Nauka, 274 s. [in Russian].
- Bredli, L., 1997. «Chorno-belyj» mir polnyj nyuansov [A "black and white" world full of nuances], *Druzhba narodov*, № 6, s. 167-175. [in Russian].
- Coalition for the Remembrance of Elijah Muhammad [Electronic resource]*. Access: <https://croe.org/archives/> [in English].
- Mamiya, Lawrence A.. "Louis Farrakhan". *Encyclopedia Britannica [Electronic resource]*. Access: <https://www.britannica.com/biography/Louis-Farrakhan> [in English].
- Odesskij, M. P., Fel'dman, D. M., 1997. *Poetika terrora i novaya administrativnaya real'nost': ocherki istorii formirovaniya [Poetics of Terror and New Administrative Reality: Essays on the History of Formation]*, Moskva: RGGU, 63 s.
- Osnovy demokratii [Fundamentals of Democracy]*, 2004. Kyiv: «Ai Bi», 668 s.
- Ruzvelt, F. *Povidomlennia Konhresu SShA pro stan derzhavnykh sprav [Elektronnyi resurs] [Report of the US Congress on the state of public affairs [Electronic resource]]*. Rezhym dostupu: http://www.fdrlibrary.marist.edu/archives/address_text.html [in Ukrainian].
- Senkevych, T., 1972. Vid khaosu do orhanizatsii [Malkolm Iks] [From chaos to organization [Malcolm X]], *Vsesvit*, Kyiv, № 10, s. 196-208. [in Ukrainian].
- Tysa, R., 2012. *Frants Fanon i vyzvolennia liudyny [Elektronnyi resurs] [Franz Fanon and the liberation of man [Electronic resource]]*. Rezhym dostupu: <https://vpered.wordpress.com/2012/03/26/tysa-frantz-fanon/> [in Ukrainian].

SUMMARY

The ideology of violence in the context of the struggle of African Americans for civil rights in the United States (1950 – 1970's)**Yuriy Kononchuk**

Graduate studentin of the Department of History and Archeology of the Slavs, National Pedagogical Dragomanov University, Kyiv.

The article examines some aspects of the ideology of violent methods of struggle to achieve political goals, which were used by African Americans in the struggle for civil rights. The historical background of the study is the social processes of the United States in the 1950s and early 1970s. They are analyzed in order to establish the preconditions and reasons for the formation of a violent wing of fighters against segregation. The study also focuses on US public policy as one of the prerequisites for the rise of the civil rights movement. A study of the role of "ghettoization" of cities in the process of strengthening the ideology of violence in the African-American community. The way to achieve the goals through the use of violent and related methods will be considered on the basis of the activities of the leading organizations of the violent wing of the African American movement for their civil rights. Representatives of this ideology fought for equal civil rights and the abolition of any segregation elements in the state, as well as their ideological opponents - the nonviolent wing of the movement, led by M.L. King. But, unlike the latter, the ideologues of violence considered it possible and legitimate to use more radical methods of struggle to achieve the goals of their community. The ideology of peaceful protest was opposed by the ideology of force. The study of the ideology of violence made it possible to distinguish two main directions of the violent wing: organized and unorganized. The article provides information on both of these areas, analyzes the reasons for their emergence and key differences. Among the representatives of the organized direction are the Nation of Islam and the organization "Black Panthers". Special attention is paid to the ideologues of the movement: Malcolm X and F. Fanon. Their worldviews, features of the system of views and beliefs are analyzed. The paper examines the relationships and influences between these historical figures, events and processes.

Key words: civil rights, segregation, African Americans, United States of America, M.L. King, F. Fanon, Malcolm X, Nation of Islam, "Black Panthers".